

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középütcza, Stein J. könyvkereskedése.
Szerkesztői szállás:
belső-szénütcza 131. szám.

Hirdetési ár: 5 hasábos garmond sorért 1-szor 7 kr., 2-szor 8 kr., 3-szor 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek Bécsben Oppelitz Alajosnál (Wollzeile 22. sz.) és Haasenstein és Voglérnél (Wollzeile 9. sz.).
Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsasse Nr. 60.)
Nyilvántartási czikkok sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez eszennendők.
Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

Megjelen e lap hetenkint háromszor, u. m. kedden, csütörtökön és szombaton reggel.
Előfizetési ár:
egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Eredeti távsürgöny.

Feladatott Pesten oct. 7-én este 7 ó. — p
Érkezett Kolozsvárra oct. 7-én este 11 ó. 42 p.

A képviselőház központi bizottmánya elfogadta az uzsora-törvények eltörlésére, és az urbériséget 1848 előtt megváltott községek kárpótására vonatkozó törvényjavaslatokat. Utóbbiak kamatja harmadfél perczentben állapított meg; az egész összeg négy millióra becsültetik.

A nemzetiségi bizottmány óhajta, hogy könnyebb megállapodás végett a kormány dolgozzon ki nemzetiségi törvényjavaslatot; de az alig teendi ezt, és a parlament a bizottmányt utasítandja munkálatának elkészítésére.

A választások előtt.

Midőn a nemzetek politikai választásokon állanak, tisztában kell lenniök magukkal, tisztában céljukkal. Herkules tudott választani, mert el volt telve céljának érzetével, s ez önzert elosztatja a kételkedést, habozást.

Ily válúton áll nemzetünk a jelen országgyűlés után. A 67-ki mű, a közjogi reform be van fejezve s minden belátással bíró hazafi, ki a múltból okulva a jövőbe is tud tekinteni — belső megnyugvással s megelégedéssel tekint e munkára, mely — bármint mondjanak rövidlátó elleneink — a magyar politika legszebb győzelme századok óta.

E munkát azonban fenn kell tartani, hogy gyümölcshöz legyen; meg kell erősíteni, hogy jótekonny hatásait minden tekintetben érezhessük; meg kell erősödni, hogy a támadó viharok ellen megvívjon. Az alkotmányosság a nemzet kezébe teszi sorsát, ön-elhatározásától függ jövője, s ha a magánéletben alkalmazni szoktuk a közmondást: hogy „mindenki saját szerencséjének kovácsa” a politikai életben szintoly joggal s igazsággal alkalmazható Szt Simon elve: mindenkinek tettei szerint.

A gonddal telt honfi kebel remeg, ha a jövő elé tekint, s mindenki kérdi magát: megőrizi-e a nemzet eddigi higgadságát ezen-től is; ki fogja-e vinni azon munkát, melyet annyi józansággal megkezdett, megalapított. Nem fogja-e annyi más nemzet példájára elragadtatni magát s csalékony kombinációk valószínűtlen beteljesültétől föltételezni hazája jövőndő sorsát?

Mi nyugodtabban válaszolunk e kérdésre, mint sok más teszi; mi ismerjük, s mert ismerjük, bizunk népünkben. A nemzet nem hagyja el eddigi útját, ha egész tömege képes felfogni s méltányolni eddigi vívmányait; ha képes tisztán itélni az uralkodó párt s annak ellenzékei közt.

E meggyőződésnek e belátásnak terjedni kell minél tágasabb körökben; e belátásnak öntudattá kell válnia, szilárd, megrendíthetlenn öntudattá. S csak ha ez meggyökerezett, ha a pártprogram hitte, ha az elv vérré vált bennünk — akkor remélhetjük azon győzelmet pártunknak, melytől a haza sorsa függ.

E belátás terjesztését igen elősegíti „A választások előtt” (*) czim alatt megjelent s igen díszes kiállítású röpirat. Szerzője, ki tényleg túlszerénységű nevét nem tette ki — testestől lelkestől Deák-párti. Elfogadatlann szemmél nézi multunkat s jelenünket; bátran, nem törődve kicsinyes előítéletekkel mondja ki véleményét és drasztikusan találó vonásokkal eseteli az ellenzék — főképp a balközép eddigi eljárását.

Szerző óhajtaná, hogy a haza mielőbb kiszabadulván közjogi vitáinkból — nyugodt lélekkel lépessen a belreformok terére. Csak így remélhetünk haladást, dicsőséget, hatalmat.

Akárhányan vannak hazánkban, kik az ellenzék híveivel társaságban közhelyeken összejevővén s vitakozásba bocsátkozván — szélsőséget érzik oly könnyűnek, mely nemcsak az oppositio színeit föltárja, viseletét illusztrálja, de a Deák-párti politika védelmét is tartalmazza. Ily munka a jelen röpirat. Telve van a legjobb érvekkel és sok új eszmét tartalmaz. Szerzője nem legelteti szelle-

mét a közhelyek országútján, éles belátással fölfedezi az ellenzék sebeit és kérleheltenül föltárja. Melegen ajánljuk pártunk figyelmébe.

Lapszemle.

A pénzügyminiszter beszámolója parlamentnek az 1867 ik év pénzügyi kezelésének eredményeiről többek közt bebizonyítja, hogy a nyert felbatalmazással nem élt vissza s az átmeneti kor szak nehézségei közt igyekezett megfelelni kötelességének.

A „Századunk” kiemeli, hogy az előterjesztett számok ékesen szólnak a miniszter takarékos gazdálkodásáról; ugyanis, ha a bevételeket s a kiadásokat az előszámítás és a valóságos eredmény szerint egymás irányába állítjuk, mintán az előirányzott jövedelmek tettek 112 468 463 frtot, az előirányzott kiadások pedig 64 684 128 frtot; maradni kellett volna az előirányzat szerint 47 784 335 frtnak. — A valóságos eredmény pedig tett a bevételeknél (a sóváltokon kívül) 113 160 547 forint 61 1/2 krt, a kiadásoknál pedig 61 813 155 forint 23 1/2 krajczárt, a valóban fennmaradt összeg tett 51 247 392 frt 37 krt és így Magyarország első alkotmányos kezelési évének az előirányzathoz képest kedvezőbb eredményre tett 3 563 057 frt 37 krt, nem számítván ide 2 milliót meghaladó sóváltókat, melyekkel együtt a kedvezőbb eredmény hat millióra számítható. A száraz számok ezt kiálják: — „Magyarország 1867-ben erőteljesebb, jóléte nagyobb, gazdasága virulóbb.” A nagyobb bevételek, melyeket a pénzügyminiszter úr kimutatott, mind anyagi jólétünk emelkedését s a közgazdasági életben mutatkozó nagyszerű lendületet tanúsítják. A jövedelmi adónál az előirányzottal 1 028 000 frtnyi többletet látnak, mi okvetlenül azt bizonyítja — mintán az adólab időközben nem emellett — hogy a jövedelmi források bővebben szolgálták a nemzetnek; — a határvámokra előirányzott jövedelem 1 542 000 frt, — befolyt 1 916 000 s így 374 000 frtnyi többlet mutatkozik, bizonyíték, hogy a határvám forgalmunk tetemesen növekedett, s kereskedésünk a külfölddel emelkedett. Ugyancsak a forgalom emelkedését tanúsítja az út- és hidvám jövedelme, hol előszámítva volt 572 000, s befolyt 41 000 frttal több vagy is 613 000 frt; a postajövedelme előszámított 2 938 000 frt s bejött 3 325 000 frt; — a távirádra 426 000 frt: 687 000 frt. Mind oly jelenségek, melyek a közgazdasági jólét emelkedését a legbárgosabban bizonyítják; mert lehetetlen, hogy a forgalmi eszközök igénybevétele oly tetemesen növekedjék ott — hol az e forgalmat előidéző alap, a gazdasági jólét hiányzik. Mint okozat az okhoz, úgy áll itt a forgalom a gazdasághoz.

De sőt még azon számok is, melyeknél az előirányzatnál kevesebb összegek jelentkeznek az 1868 iki számadásban anyagi jólétről tanuszkodnak. Ott a lottójövedek: 2 670 000 forint volt előirányozva, befolyt csak 2 331 000 forint, tehát 339 000 frttal kevesebb s mintegy előjel gyanút nézzük e csökkenést, mely hangosan arra mutat, hogy nemzetünknek a munka nélkül gazdaggá lenni akaró renyhének száma lassanként fog, s hogy nálunk az 1867 iki évben a nagyobb munkakereslet sok lottójátszást elvont a nyereségyezés teréről s a hidegen számító gazdálkodás helyére szorította.

Midőn így bebizonyítottuk számok értelméből a gazdasági baladást, melyet hazánk 1867-ben tett, lehetetlen elmulasztanunk e számokból ama bizonyosságot is következtetni, hogy a pénzügyminiszter lehetőleg jól rendezte háztartásunkat az átmenetnek többször említett első évében. Nem említve az egyes miniszteriumoknál tett megtakarításokat, az ellenőrzés czél szerűbb s szigorubb fogantatásait az államjavak (államjóságok és erdőségek) 8 074 000 frtnyi előirányzott jövedelme helyett 9 629 000 frtot létesített, tehát 1 555 000 frttal többet; mennyivel nagyobb lehet tehát még a jövedelem, ha helyesebb kezelés lesz meghonosítva!

Az előrebocsátottakat összefoglalva, a pénzügyminiszter úr számadásaival meg lehet nyugtatva a nemzet. Világosan kitűnik azokból, hogy a nemzet vagyona gyarapodott és hogy a felelős magyar kormány a rája bizott országos jólétet az átmenet nehéz szakában is nemcsak hiven, épen tartotta, hanem emelte s növesztette is.

A pesti katolikus értekezlet.

Hazánk fővárosában e hó 1-én, a kath. autonómia ügyében, vegyes értekezletet tartottak a kath. főpapok és meghívott világi tekintélyek. Az

elnöki széket országunk Hercegeprimása foglalta el s a tanácskozást következő beszéddel nyitotta meg:

„Tisztelt tanácskozmány!”

Magyarország története nyolcz évszázadon keresztül oly érdekes és tanulságos problémát oldott meg, a melyre én ezen a széken jogos önzerttel hivatkozhatom.

Hazánk multja ugyanis fényesen bebizonyította, hogy midőn a társadalom keresztény alapon nyugszik, az állam és egyház nem csak ellentétet nem képeznek, de sőt utalva vannak egymásra, miszerint a társadalmi rendet, a népek boldogságát, s az emberiség nemesedését, kölcsönös támogatással eszközözlők.

Történetünk igazolta, hogy a kath. egyház, a magyar nemzet alkotmányos fejlődését, anyagi és szellemi haladását, s a közszabadságot nem csak nem gátolta soha, sőt erkölcsi súlyával s egyházi szanciójával a nemzet és korona jogait mindig egyenlő részrehajlatlansággal oltalmazta.

Valamint a kath. egyház mellett a nemzetnek keresztény alapokon nyugvó institutioi folyvást szabadon fejlődhettek a kor és viszonyok igényei szerint, ugy viszont az állam mindig tisztelte az egyház törvényeit és alkotmányát, és nemcsak respectálta, hanem a haza köztörvényeinek oltalma alá is helyezte azon határokat, melyeken túl a lelkiismeret szabadságának országa, a független egyház hatósága kezdődik.

S ez a normalis állapot minden államban, hol a szabadságnak tiszta fogalma uralkodik. Tanúsítja ezt majd minden világgrész. A kath. egyház saját jogkörében élve, nem akadályozza sehol, hogy a népek mindenütt azon alkotmányformákat, s azon polgári institutioikat használhassák, melyek helyzetüknek, s kulturai fejlettségüknek megfelelnek.

Hol az állam-batalom az egyház rovására akar terjeszkedni, hol a közszabadság vagy haladás ürügye alatt a vallásszabadság megtámadatik, ott vagy a társadalom beteg, vagy a kormányzás alapjánál oly tévtonok szolgálnak, melyek a társadalmat minden erkölcsi és értelmi haszon nélkül, a viszályok és surlódások kilábalatlan tömkelegébe sodorják.

Ösi alkotmányunk dicsőségére legyen mondva, hazánkban az állam és egyház között szent István első királyunk óta a kölcsönös viszony sarkalatos elveire nézve összefüggés nem történt.

A kath. egyház minden téren, hova befolyása terjedt, minden körülmények közt, s minden kitelhető áldozattal mindig a nemzet, a haza javára törekedett fordítani azon eminens állást, melyre az alkotmány helyezte, s azon javakat, melyeket a lelkes alapítók gondjaira bízta.

A magyar kath. clerus magatartása századokon keresztül tanúsítja, hogy szívében az egyház és haza érdekei identificálva vannak, és törvényes hűséggel mindent első sorban volt látható, hol akár a haza és alkotmány megmentése, akár a nemzet szellemi élete forgott kérdésben.

Azon tusát is, melyet a reformatio támasztott, s mely az 1790. 26-dik törvényezikk által befejeztetett, a kath. egyház nem az állam ellen, hanem az állam segélyével önfentartási szent jogánál fogva s a gondjaira bizott üdvözítő szent hit nevében vívta.

De a vallásos hűség, mely a nemzet nagy többségét a kath. egyház kebelében megőrizte, nem némította el a nemzeti egység érzelmét, s a kath. egyház azon szeretet nevében, melyen épült, testvéri békét s hazafiai összetartást hirdet a hon minden fiai és azon felekezetek irányában is, melyek kebeléből kiváltak.

A zavartalan társadalmi béke bizonyítja hazánkban, hogy a kath. egyház valamint saját jogaihoz s létének feltételeihez határozottan ragaszkodik, ugy jogait más felekezeteknek rövidségével terjesztani nem akarja, s egyedül követelése az, hogy valamint ő sértetlenül megtartja és tiszteli a törvényeket, melyek más vallásfelekezetek autonómiáját minden beavatkozás ellen biztosítják, ugy viszont az ő jogai is mindenki által tiszteltessenek.

Különös és sajátos helyetbe hozta hazánkban a kath. egyházat azon körülmény, hogy az egyház feje első sz. királyunkat s annak törvényes utódait személyesen, az Apostoli czim mellett, lényeges egyházi kiváltságokkal felruházta.

Ezen kiváltságokból fejlődött ki idők folytán azon terjedelmes hatalom és befolyás is, melyet fejedelmek az Apostoli korona nevében az egyházi ügyekben s kivált az egyházi javak és alapítványok felett mai napig gyakorolnak.

Hogy mind e hatalom és befolyás nem a

legfőbb királyi felügyeleti jog egyszerű corollariuma, tanúsítja a protestans hitfelekezeteknek egészen különböző törvényes állása, melynél fogva azok ugyanazon legfőbb fejedelmi felügyelés mellett egyházi és iskolai ügyekben tetemesen nagyobb hatáskörrel bírnak, alapítványait pedig teljesen korlátlanul kezelik, a mit én is csak helyeselni tudok.

Azon szoros viszony, mely a király apostoli jogainál, s egyrészen a nemzet többségének katolikus vallásánál fogva is a magyar állam és a kath. egyház között alakult, kétségkívül leginkább az állam előnyére szolgált, míg ellenben az egyházat tulzott mértékig gyámsági függésbe hozta.

E viszonyt azonban, s még magát a gyámságot is elviselhetővé tette ösi alkotmányunk azon formája, melynél fogva a fejedelem az apostoli jogok alá vont ügyek közvetítésére szolgáló organumokat tetszése szerint választható katolikus férfiakból, kik minden fontosabb kérdésben meghallgatni tartoztak azon kath. egyházi bizottmányt, mely az ország primása elnöksége alatt a kath. ügyek érdekében, s különösen az alapítványi javak felügyeletére a kormány mellett felállítva volt.

Az 1848-iki évi átalakulás ezen kormányformát lényegesen módosította, s a kath. egyházi bizottmányt megszüntette.

A parlamentaris majoritások változó uralma mellett nem lehet a fejedelmeknek mindig biztosan módjában a kultusgyekek kezelésére katolikus vallásu egyént választani, kire egyszersmind az apostoli jogok kezelését is ruházhatná, s így a kath. egyház sem támaszkodhatik többé biztosan azon garantiákra, melyek előbb talán tulzó függése dacára megnyugtatták.

Ehez járul az 1848. 20-ik törvényezikk.

Ha az egyenlőség elve, melyet e törvény megállapít, azt jelenti, hogy az állam a törvényesen bevett vallásfelekezetek között nem teszen többé különbséget, ugy viszont a kath. egyháznak ugyanazon egyenlőségi elvnel fogva joga van követelni azt, hogy neki is adassék meg az állam irányában azon autonómia és függetlenség, melynek a két evangélikus, s a görög-keleti egyház van birtokában, s követelni azt, hogy a legfőbb felügyelet jogának terjedelmére nézve ezekkel egyenlő lábra állíttassék.

S ezen gondolat és vágy oly közel fekszik mind alkotmányos átalakulásunk igényeihez, mind a magyar nemzet autonómikus hajlamaihoz, hogy ezen törekvés a katolikus közönségben már 1848-ban nyilvánult, s alkotmányunk helyreállítás óta ismét megújult, ugyannyira, hogy hazánk különböző vidékein gyűlések is tartattak, melyek a fennemlített 20-ik törvényezikk nyomán a kath. egyház autonómiájának és függetlenségének eszközölését sürgették, s egyszersmind azon óhajtsáknak adtak kifejezést, miszerint ez autonómia gyakorlatában a világi híveknek is az egyház szerkezetével megfelelő befolyás engedessék.

Ezen eszmét a magyar püspöki kar, valamint 48-ban, ugy most újabbán is felkarolta.

Az egyház főpásztorait ugyanis a legnagyobb örömmel tölti el, midőn tapasztalják, hogy az egyháznak vallásos buzgalmu világi hívei oly nagy lelkesedéssel kelnek egyháznak jogainak és függetlenségének védelmére; s a magyar kath. clerus a hitélet legmagasabbos vívmányának tartja, ha az egyházi munkásság üdvös terén a nemzet erkölcsi és szellemi nemesítése érdekében a sorakozott világi hívek támogatását s közös fáradozását megnyerheti.

A katolikus közérzletnek vélt tehát a magyar püspöki kar eleget tenni, midőn oly tervnek megfontolása és megállapítása végett egybegyűlt, mely a kitűzött czélnak az egyház isteni szervezete és alkotmánya szellemében megfelelően.

E terv készítése körül mindenek előtt az anyaszentegyház isteni alapítója által változatlanul rendelt egyházi kormányzat sarkalatos elveit kellett szem előtt tartanunk, melyeket meg nem ingathattunk azon kaposok megsértése nélkül, melyek bennünket az egyetemes világegyházhoz s annak szentesítéséhez fűznek.

Tekintettel kellett lennünk a legfőbb fejedelmi felügyelési jogra, valamint különösen azon apostoli jogokra, melyek törvényes királyaink személyre ruházta, senkire másra át nem ruházhatók.

S ezen mellőzhetlen határok közt megkísértettünk oly tervet létrehozni, mely a világi elemnek minden öt megillető terén a legszelesb mérvben gyakorlati befolyást nyújtson.

A clerus nem tanusíthat nagyobb önzésteleniséget és bizalmat, minthogy a kijelölt körben ho-

*) Ráth Mór kiadása. Pest, 1868. Ara 1 frt.

